

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1177

מסכת תענית ל' - מגילה ו' • ביכורים ב', ו' - ב', י"א

בס"ד, ח' טבת תשפ"ב

השבוע בגליון

- ◆ זמן ההליכה לבית הכנסת
- ◆ מה הן המסורות שבהן התבוננו בדור של עזרא?
- ◆ "סופרים" - ספרו את אותיות התורה

◆ מבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה

- ◆ תיקון חצות בימינו
- ◆ מדוע רק יחידים עורכים תיקון חצות?
- ◆ מבוא למסכת מגילה

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

מדמעות לריקוד

בעשרה בטבת החל המצור של נבוכדנאצר על ירושלים.
התוצאות היו הרסניות. ממלכת יהודה, ירושלים ובית המקדש הראשון - חרבו; יהודים רבים עונו, נרצחו ונהרגו, והעם שנוטר בציון הוגלה לבבל.
בתקופה זו בה מתאבלים על החורבן הנורא, מן הראוי לספר את המעשה הבא.

מעשה ביהודי מבוגר שהקדיש את חייו לשמש את תלמידיה של ישיבת פוניבז'. באהבה ובמסירות היה מקרצף את מרצפותיה, מבריק את מעקותיה ומבטיח את שמשותיה.
ניצול שואה היה האיש.

רק הוא ניצל. אשתו וילדיו נותרו שם, בעמק הבכא. **עירי** ובודד עלה לארץ הקודש, וכשם שבא בגפו כך נותר בגפו, מכונס בתוך עצמו, אינו מדבר על שאירע 'שם', אך בנפשו פנימה התרגשו סערות אדירות של הרהורים נוגים ומחשבות מעיקות על העולם שחרב ואיננו. מעת לעת היתה מרה שחורה מתפשטת בכל ישותו. ליבו השבור לא הכיל את הכאב הנורא. עצב ויגון קהה השתרגו על נפשו העדינה ואיימו לחנקו נפש. או-אז היה פונה ירושלימה אל האדמו"ר מגור

דף ל/ב כל המתאבל על ירושלים

תיקון חצות בימינו

"וראו לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג באותה שעה ולשפוך תחנונים על חורבן בית המקדש, כמו שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות". כך כותב הרא"ש במסכת ברכות (ס"ב).

למנהג קדוש זה, הקדיש מרן רבי יוסף קארו את הסעיף השני ואת הסעיף השלישי בשולחן ערוך (או"ח), והפוסקים (שם) מביאים, כי המקובלים האריכו בעניין תיקון חצות, ובספר הזוהר מוזכר רבות גודל עניין תיקון חצות.

מדוע רק יחידים עורכים תיקון חצות? דבריהם של גדולי ישראל שבכל הדורות, מעוררים את הצורך להבין, כיצד זה הגענו למצב שכיום מעטים ויחידים סגולה, מקפידים להשתתף בצער השכינה על ידי עריכת תיקון חצות מידי לילה. רבים מגדולי ישראל עמלו להסביר זאת באופנים שונים.

תיקון חצות - למתעורר משנתו בלבד: בעל אשל אברהם זצ"ל (בוטשאט, או"ח ס"א סעי' ב') כתב, כי הקימה בחצות ראויה לאדם שישן כל צרכו, ובשעת חצות הוא מתעורר שבע שינה, אך כל עוד השינה היא לצורך, אין חובה לקום בחצות לצורך תיקון חצות ורשאי הישן לסמוך על כך שהתיקונים הנדרשים נעשים על ידי עשרה אנשים ברחבי העולם שהשכימו קום. רבים סמכו על דבריו של בעל אשל אברהם, אך דבריו אינם מוסכמים על כל הפוסקים (עיין בספר נימוקי או"ח).

תיקון חצות - בארץ ישראל בלבד: היעב"ץ (מור וקציעה) מרחיב מאד בנושא זה. את דבריו הוא פותח בשאלה שיש בה עניין רב. עקב צורתה העגולה של כדור הארץ, אין השמש מאירה את פני האדמה בזמן אחד. לכן, כאשר בארץ ישראל החמה לוחטת, שוררת עלטה כבדה במקומות אחרים, וחוזר חלילה. נתון זה מעורר את השאלה, הרי זמן חצות הלילה משתנה ממקום למקום, האם אפשר לקבוע כי לכל מקום בעולם יש "עת רצון" משלו בשמים? על כרחך, אומר היעב"ץ, שעת הרצון לפני אבינו שבשמים, היא לפי שעת חצות שבארץ ישראל בלבד, ובמקומות אחרים אין כל עניין לקום בחצות הלילה (ראה ארצות החיים שם שחלק על דברי היעב"ץ, ותירץ את קושייתו באופן נפלא). בשיטתו של היעב"ץ, יש כדי להסיר את השאלה מעל בני חוץ לארץ בלבד, אך לא מעל בני ארץ ישראל.

צעילוי נשמת

אמי מורת **חיה ויניגר** ע"ה
בת הר"ר מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע י"ג בטבת תשס"ז
תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **משה יהודה למפרט** ז"ל
ב"ר אהרון שלמה הלוי ז"ל נלב"ע י' בטבת תשס"ח
ולע"נ מרת **גיטל למפרט** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י"ג בטבת תש"ע
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אריאל זליכוב** ז"ל
ב"ר צבי הכהן ז"ל
נלב"ע י"ב בטבת תש"ע
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחות **זליכוב** שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת האשה הכשרה, שזכתה לראות דורות ישרים מבורכים, יראת ה' היא אוצרה

מרת **מזל סעדונה חייה** בת אסתר סיתרונה ע"ה

נלב"ע ט' טבת תשע"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידו הר"ר **משה עידן** שיחיל ומשפחתו - פ"ת

נר ה'
נשמת
אדם

בספר מנהג ישראל תורה (סי' א) מביא בשם כמה ספרים, כי הואיל ועניין תיקון חצות הוא כדי להשתתף בצער השכינה, מי שאינו ראוי לכך ואינו אומר את התיקון בכוונה הראויה, מוטב לו שלא יאמרה. גישה זו הועלתה לפני הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל (שו"ת רב פעלים ח"א או"ח סי' א), על ידי יהודי ששאלו: "מאחר שאין אנחנו יודעין סוד הדברים... וגם אין הקורא אומרו כהלכתו בבכיה וצער וכונה כאשר יסד רבינו האר"י ז"ל... וטרוד בעניינים אחרים, ומעת שיתחיל בו עד סיומו לא יעלה אפילו חמשה דקים... ויותר טוב שלא יקרא". ברם, רבי יוסף חיים דחה בתוקף את דברי השואל תוך שהוא מצטט מדברי הנפש החיים בדבר גודל מעלת עשיית מצוות גם אם אינן נעשות בשלמות הכוונה [אולם דעת החולקים, כי דווקא במצוות שנתחייבו בהן כל ישראל, אין להמנע מהן מפני חסרון בשלמות הכוונה, מה שאין כן בדבר שהוא בגדר "מעלה" - ראה משנה ברורה שם ס"ק ט].

הדרן עלך מסכת תענית

מבוא למסכת מגילה

לומדי הדף היומי עוברים השבוע ממסכת תענית אל מסכת מגילה.

הרמב"ם מבאר כי מסכת מגילה נדחתה לשלהי סדר מועד, לפי שמצוות יום הפורים הן מדברי קבלה ולא מן התורה, לעומת יתר המועדים שהם מן התורה, לפיכך נסדרה מסכת מגילה אחריהם, ואף אחר מסכת תענית, כי תקנת התעניות קדמה לתקנת הפורים [אמנם נחלקו הראשונים אם חמורות מצוות הפורים ממצוות דרבנן אחרות, לפי שמצוות הפורים נזכרו בכתובים ונאמרו ברוח הקודש (ראה מה שציין בהגהות על הריטב"א 608, והטורי אבן נקט, כי הוא מדברי קבלה, ע"ש)].

אולם המאירי מספר בהקדמתו לחיבורו, כי בתקופת הגאונים עסקו בעיקר בסדרי מועד, נשים ונזיקין, הנוגעים לימנים שאחר חורבן הבית, וסידרו את לימוד המסכתות בסדר הבא: ברכות, תענית, מגילה, חגיגה וכו', שכן, מסכת ברכות עוסקת בענייני ברכות ותפילות. מסכת תענית דומה לה בכך שעוסקת בענייני תפילות הגשמים ותפילות בעת צום. לשתייהן הסמיכו את מסכת מגילה, כי רבו בה ענייני קריאת התורה וענייני בית הכנסת. מאז נותרה מסכת מגילה צמודה למסכת תענית.

מסכת מגילה כוללת שלשה עניינים. מצוות הפורים וקריאת המגילה מבוארות בפרק הראשון והשני. בפרק הראשון מובאות בארוכה דרשות חז"ל לפי סדר פסוקי המגילה. הפרק השלישי עוסק בענייני קריאת התורה וההפטרה, והפרק הרביעי עוסק בדיני בית הכנסת, קדושתו וקדושת חפציו.

קריאת המגילה: כאמור, קריאת המגילה היא מצווה מדברי סופרים ומטרתה לפרסם את נס הפורים. כהקדמה ללימוד ענייני מצווה זו, מן הראוי להביא את שכתב הרמב"ם בסוף מניין המצוות (הקצר, שכתב בהקדמה ליד החזקה) על מעמדה של המצווה ועל מהותה: "כך אנו אומרים: שהנביאים עם בית דין תקנו וציוו לקרות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה (דברים ד/ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו". זוהי מהותה של מצוות המגילה, ומצוות הפורים בכלל, לשבח את הקב"ה ולהללו, ולהודיע ולפרסם שהקב"ה קרוב אלינו בעת קראינו אליו.

דף ג/א מבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה

מבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה

בפורים הכל פונים אל בתי הכנסיות כדי לשמוע את קריאת המגילה. גמרתנו אומרת כי "מבטלים תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה". רבים וגם טובים נדרשו לתמיהה המתבקשת, הן מגילת אסתר היא חלק מכתבי הקודש, ומדוע לא תחשב קריאתה כלימוד תורה, עד שזמן שמיעתה מוגדר כ"ביטול תורה"?

במאמר שלפנינו לקט תשובות שונות מגדולי ישראל.

זמן ההליכה לבית הכנסת: בשם "ר' יעקבא", בנו של ה"נודע ביהודה", מוסרים כי תירץ, שאין כוונת הגמרא שבזמן שמיעת המגילה בטלים מן התורה, אלא כוונתה לזמן שבו הולכים לבית הכנסת... זהו שאמרה הגמרא "מבטלים תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה" (שו"ת "בית אפרים" סימן ס').

בפני בעל ה"בית אפרים" (סימן ס"ח) הוצגה שאלה זו ביום הפורים, והוא כותב כי מיאן להשיב עליה מחמת ביסוס היין והמתין עד בוקר, עת יפוג יינו. בבוקר הסביר, כי אכן הקורא את המגילה אינו מקיים מצוות תלמוד תורה! לפי שמגילת אסתר לא נכללה בכתבי הקודש כדי ללמוד בה, אלא כדי לפרסם את נס הפורים. על דבריו אלה תמה ביותר ה"אבני נזר" (שו"ת סימן תקי"ז): "לא אאמין שיצא מפה קדוש דבר זה". ודאי, כותב ה"אבני נזר", כי בקריאת המגילה מקיימים מצוות

זצ"ל, בעל "בית ישראל", שופך את לבו ואת נפשו, והאדמו"ר קיבלו בסבר פנים יפות, האזין לכל אשר לו ונסך בו כוחות עד יעבור זעם וחוזר חלילה.

היה זה בשמחת תורה.

בחורי הישיבה רקדו בעוז עם ספרי התורה, ובתווך הרב כהנמן זצ"ל, ראש הישיבה ומייסדה, מן הצד עמד השמש הזקן, מחא כפיים מיובלות בהתרגשות בעודו נפעם מן הריקודים, משמחת התורה ומבחורי החמד שקיפצו בעליזות לכבודה של תורה.

עוד החיוך נסוך על פניו, חלפו מול עיני רוחו דמויותיהם של ילדיו הקטנים. פנים גדושי אושר ילדותי, תמימות, נעדרי תככים וערמומיות. ילדים יהודים שטורים וקדושים שנרצחו בטהרתם ובקדושתם. כפיו האטו את מחיאותיהם, עד שפסקו לחלוטין. שרירי פניו המחייכים רפו והפכו לעווית, וגופו החל רוטט למראה חזיון נורא-הוד שעלה בהרהוריו, מה היה אם. אם לא היו ילדיו בבת עינו נרצחים על ידי הנאצים ימ"ש, ודאי היו רוקדים כעת במרץ ומפזזים לכבוד התורה. ניצוצות של אושר היו בורקים מעיניהם והוא היה משתלב ביניהם, כתף אל כתף ורוקד עמם בשמחה ובהתלהבות. אם לא היו נרצחים.

עתה אפר עצמותיהם הצעירות מפוזר אי שם.

שקית הדמעות שבעיניו, שתדיר דרכה היתה לספק חומר מרווה לעיני בעליה הדווין, כבר פתחה את נרתיקה בעת שרגליו נשאווה בכבדות אל הרב מפונב"ז וזעקה מרה וגדולה יצאה מפיו: רבי! הילדים!

לא היה צורך ביותר מכך. הרב מפונב"ז בעצמו איבד את רעייתו ואת ילדיו בימי האופל, ויבכו שניהם איש על צוואר רעהו, על מה שהיה ועל מה שהיה יכול להיות.

מיד אחר כך נשא הרב מפונב"ז את ראשו ויאמר: עליהם איננו צריכים לבכות. הם נרצחו על קידוש ה' והתעלו לדרגות גבוהות ונשגבות. בגן עדן

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה': לומדים כמה דקות חזכים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד * ענשיו 3029

חודש ראשון התנסות חינם

תלמוד תורה, וכפי שאנו נוכחים לדעת במסכתנו, כי תנאים ואמוראים דרשו דרשות הרבה על פסוקי המגילה [ברם, המדקדק בדברי ה"בית אפרים" נוכח לראות, כי כוונתו ל"קריאה שאינה להתלמד" דווקא. כלומר, בשונה מיתר כתיבי הקודש שעיקר מטרת כתיבתם כדי להתלמד, הרי שעיקר מטרת כתיבת המגילה היא כדי לפרסם את הנס, ולפיכך הקורא אותה בקריאה סתמית, אינו מקיים מצוות תלמוד תורה. אך דבריו אינם נסובים על אודות הלומד בה והוגה בה].

ביטול תורה באיכות: תירוץ נוסף מתרץ ה"בית אפרים", כי כוונת הגמרא לביטול תורה באיכות. כלומר, אם בזמן זה יכול אדם לעסוק בלימוד תורה בעיון, הרי זה נחשב "ביטול תורה". את דבריו אלה הוא תומך בהוכחות אחדות, כי היכול לעסוק במשנה ובגמרא אך קורא בתורה, הרי הוא בכלל "ביטול תורה". זאת מורה הגמרא, כי אף על פי כן, העוסקים במשנה ובגמרא יבטלו את תלמודם כדי לשמוע מקרא מגילה.

לא להעדיף לקרוא מגילה ביחידות: המהרש"ם כותב תירוץ מעניין בספרו "דעת תורה" (סימן תרפ"ז); ידועה שיטת בעלי התוספות (ברכות כא/א), כי אמנם "שומע כעונה" [השומע נחשב כמי שאומר בעצמו, וכגון, קריאת המגילה נעשית על ידי בעל קורא והכל שומעים], אך מכל מקום עדיפה אמירה בפה על פני שמיעה. זהו שאומרת גמרתנו, כי אף על פי כן, לא יקרא כל אדם בביתו - "מבטלים תלמוד תורה" - קריאת המגילה בפה, "כדי לשמוע מקרא מגילה" בבית הכנסת מפי הבעל קורא...

רב המלמד את תלמידיו: הרש"ש מסביר, כי הגמרא עוסקת ברב המלמד תורה לתלמידיו, שעליו לפסוק מתלמודו וללכת לבית הכנסת לשמיעת קריאת המגילה, אף אם תלמידיו כבר שמעו את קריאת המגילה ובכך שהולך הוא מבטלם מלימוד תורה.

נסיים בתירוץ מקורי שנמסר בשם המהרי"ל דיסקין, על פי המבואר בגמרתנו להלן (יח/א), כי לא ידעו חכמים מה פירוש המילים "האחשתרנים בני הרמכים" המוזכרים במגילה, ובמילים אלו אין מקיימים מצוות תלמוד תורה, שהרי ה"מגן אברהם" (סימן מ"ז ס"ק א' ז') כתב, שהלומד ואינו מבין אינו מקיים מצות לימוד תורה.

זאת משמיעתנו הגמרא, כי מבטלים לימוד תורה גם על קריאה זו, למרות שאין בה שכר של לימוד תורה.

דף ג/א ויבינו במקרא... ואמרי לה אלו המסורת

מה הן המסורות שבהן התבוננו בדור של עזרא?

בספר נחמיה מתואר מאורע היסטורי בחיי עמנו.

קבוצה לא גדולה של יהודים עלתה מגולת בבל, בראשות עזרא הסופר, כדי לבנות את בית המקדש השני. בסיום הבנייה, נבנתה בימת עץ עליה עמד עזרא הסופר וגדולי העם לצידו, ויקרא בפניהם "בספר תורת האלוקים". בגמרתנו מובאת דעה, כי באותו מעמד לימד עזרא בין היתר באלו מילים בתורה יש אותיות מיותרות או מילים שחסרות בהן אותיות - מהן דורשים על פרטי המצוות וסודות התורה (רא"ש נדרים לז/ב; ר"י מלוניל).

דקדוק אותיות התורה הוא יסוד גדול בקיומה.

"נמצאת מחריב את כל העולם": במסכת עירובין (ג/א) מובא, שרבי ישמעאל אמר לתלמידו רבי מאיר, שהיה סופר: "הוי זהיר במלאכתך, שמלאכתך מלאכת שמים, שאם אתה מחסר אות אחת או מיייתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו". שינוי קל 'מחריב את כל העולם', ולפיכך יש לדקדק מאד בכתיבת התורה ובקריאתה, כדי שלא תיפולנה טעויות ויחולו שינויים בכתיבי הקודש. לשם כך נועדה ה"מסורה", המוסרת את דברי התורה כפי שנמסרו מדור לדור עד משה רבינו מפי הקב"ה.

"סופרים" - ספרו את אותיות התורה: מלכתחילה נמסרו דברים אלה בעל פה. הגמרא (קידושין ל/א) אומרת, שהחכמים הראשונים נקראו 'סופרים' - ומדובר על אלה שהיו בתקופת השופטים והנביאים (ראה רש"י שם), לפי שספרו את אותיות התורה וקבעו את מניינן ועל ידי כך תמנענה בעתיד טעויות, אם יטענו כי מילה מסויימת חסרה או יתירה. כאמור שם, הם אף נתנו כללים וסימנים שונים כדי לזכור את מניינן, כגון, מדור לדור נמסר כי באות מסויימת מגיע מניין האותיות למחציתו. דבר זה מסייע לשמירת המסורת, היכן יש כתיב מלא והיכן יש כתיב חסר וכדומה [יש מפרשים כי הכוונה שספרו את האותיות שיש בהן שינוי, ואת האותיות החסרות והיתרות וכדומה].

כאמור כאן, אף עזרא לימד את העם את המסורות.

"מסוריים": בדורות שלאחר חתימת התלמוד, התפרסמו ה"מסוריים", הלא הם חכמי המסורה, שישבו בארץ ישראל ובעיקר בטבריה, והם שהעלו את המסורה על הכתב [חלקם נמצאים כפי הנראה גם במסכת סופרים, שסודרה בימי הגאונים. ראה רא"ש הלכות ספר תורה סימן י"ג]. בין חכמי המסורה הללו לא היתה אחידות דעים בדקדוקים שונים ובצורת הטעמים שבמקרא, ובאופן כללי היו אז שתי שיטות.

מנוחתם, אפופים אושר נצחי. הם בחברת הצדיקים הקדושים והטהורים.

אנחנו צריכים לבכות עלינו, שנותרנו כאן בעולם הזה, לדאוג שהחיים שניתנו לנו במתנה על ידי בורא עולם, אכן יהיו מנוצלים למטרתם האמיתית. אם יום אחד שקיבלנו לחיות כאן, לא ננצל כראוי, כלום איננו משמיימים אותו ושורפים אותו כלה לאפר עד אשר דק?

חיבק הרב מפוניבז' את השמש הדווי, והחלו השניים לרקוד בצוותא. אט, אט. עיניים דומעות ורגליים רוקדות. הריקוד עלה והתפשט גם על פניו של האיש הדווי, עד ששבו פניו לחיך. יש עוד מה לעשות בעולם הזה. כל יום הוא מתנה. הרגליים נישאו, בחורים הצטרפו, ויגדל המעגל, ויגברו הריקודים ואת המסר שהונצח בליבם של הנוכחים, העבירו הם לדורות הבאים. כל יום הוא מתנה וצריך להשתמש בה כראוי.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ל/ב כל האוכל בשר ושוטה יין בתשעה באב

פטור מלצום...

שאל מתחכם אחד את בעל בית הלוי: מה אני בצום?

אמר לו: פטור אתה מלצום.

תמה הלה: ומדוע?

ענה לו: לפי שמטרת הצום שיתמעט חלבו ודמו של הצם, ועל ידי כך כאילו הקריבם לפני הקב"ה. ואילו אתה חלכך ודמך משל מאכלי טריפה המה, ופיגול הוא קרבן כזה...

דף לא/א עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, וכל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר... הנה אלוקינו זה

המחול

דרכים רבות לעבוד את הקב"ה.

לעתידי לבוא יתגלה, כי כל הדרכים טובות סביב אותו ציר והקוטב המרכזי - אחד הוא. זהו המחול שכולם סובבים סביבו ומצביעים למרכז, באמרם: הנה אלוקינו זה... אמצעים רבים - תכלית אחת! (הג"ר עקיבא אייגר זצ"ל)

דף ב/א י"ג זמן קהילה לכל היא

מדוע פורים ב"ד אדר?

פורים נתקן ביום י"ד, יום שנחו בו מאויביהם.

ביאר המשך חכמה (פ"ב פ"ב פס' ט"ז) כי מבואר בילקוט (רמז תרנ"ז) שאין אומרים הלל (שלם) בשביעי של פסח, משום בנפול אויבך אל תשמה, כי אין הקב"ה שמח במפלתם של רשעים. ולכן נתקן יום הפורים ביום שנחו מאויביהם, ולא ביום מפלת האויבים.

דף ו/ב אם יאמר לך אדם... יגעתי ולא מצאתי אל תאמן

כנראה שלא יגע

ביאר הרבי מקוצק: אל תאמין שיגע... אם היה יגע כהוגן היה מוצא, "לא בשמים היא, בפוך ובלבך לעשותו"... (אהל תורה).

דף ו/ב יגתי ומצאתי תאמן

יגעת - מצאת, את מה מוצאים?

הגר"א (משלי ט"ז כ"ו) ביאר, שכידוע, מלמדים האדם בבטן אמו כל התורה שיש ביכולתו להשיג כל ימי עומדו בעולם. זו הוונה בלשון "מצאיה", שעל ידי היגיעה הוא משיג את שהיה ברשותו ואבד ממנו. בשם הגר"ח מוסרים: שאדם עמל במקום אחד, ומוצא במקום אחר, כמבואר בסנהדרין (צט/ב) וזה ממש כמצאיה!

דף ו/ב לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא

מצאיה רוחנית

רבי צדוק הכהן מלובלין (צדקת הצדיק אות פ"ג) כותב, כי כשם שבקנייני העולם הזה, יש שאדם מוצא הון רב ללא כל יגיעה והוא מתעשר על ידו, כך בקניינים רוחניים קיים הדבר. ובמי הוא מתקיים? במי ששמור מן העבירה ונקרא צדיק.

לעילוי נשמת

הר"ר **יחיאל מאיר אנגלרד** ז"ל
ב"ר דב בעריש ז"ל נלב"ע ט' בטבת תשנ"ה
תנצב"ה
הנוצח ע"י בתו
גב' **ברכה לונה** ומשפחתה שיחי

שיטה אחת היתה שיטתו של חכם בשם רבי אהרן בן משה ושיטה אחרת היתה שיטתו של חכם אחר בשם רבי משה בר דוד. רבי אהרן בן משה נקרא בשם "בן אשר" על שם משפחתו שהתייחסה לרבי אשר הזקן, ויש אומרים כי כונה כן על שם מוצאו משבט אשר (ראה מנחת שי בראשית א/ג), ורבי משה בן דוד כונה בשם "בן נפתלי" על כי היה משבט נפתלי (שם במנחת שי).

במחלוקת זו - שהיתה לפני כאלף ומאה שנים - הוכרע לנהוג כבן אשר, והרמב"ם, מביא זאת להלכה ולמעשה בספרו כי בכתבו ספר תורה "ספר שסמכנו עליו הוא הספר בן אשר הידוע במצרים שהוא כולל כ"ד ספרים שהיה בירושלים מכמה שנים" (הלכות ספר תורה פ"ח ה"ד) [ועיין גם אוצה"ג למסכתנו חלק התשובות עמוד ע"ח].

עם זאת היו שנהגו כבן נפתלי, וכך למשל, מקובל היה בחלב שבסוריה, בעל מנחת שי (שם) מספר, כי חילוקי המנהגים היה בין 'מדינחאי' ו'מערבאי', כלומר בין ארצות המזרח [כמו חלב] לעדות ארצות המערב [בהן ישב].

ספרי תנ"ך שנכתבו על פי ספרו של בן אשר מצויים עד זמננו. אולם בצד זאת קיימת 'מסורה' כתובה, אשר נדפסה בחלק מהחומשים וספר הנ"ך "מקראות גדולות", הנחלקת לשתיים: מסורה גדולה ומסורה קטנה. המסורה הקטנה נדפסה בחומשים על הדף והיא כוללת הערות קצרות בקיצור נמרץ, מדגישה מילים שונות הבאות במקום אחד כך ובמקום אחר אחרת [למשל בכתב מלא וחסר], אותיות גדולות וקטנות, תלויות ומשונות וכדומה, ו"מסורה גדולה" המסודרת לפני סדרי א' ב' ומשלימה באופן מסודר ומפורט את המובא במסורה הקטנה בקצרה לפי סדר הפסוקים, ואף מוסיפה להם ביאורים על פי הדקדוק או לחילופין על פי האגדה והמדרש [יש להעיר, שאף מניין הפסוקים וסימניהם שבסוף כל פרשה, מקורו מבן אשר הנ"ל].

בקרב עדות תימן נפוצה מסורה שונה במעט ומקורה בספר המקובל בידם בשם "מחברת היג'אן" שהועתק מ"ספר החילופים" הקדמון, המתאר את החילופים וההבדלים בין שיטת בן אשר ובן נפתלי.

עם זאת ראוי לציין, כי אין בידינו הכרעות ברורות לגבי האותיות החסרות והיתירות שבתורה, וכבר בזמן האמוראים אמר רב יוסף (קידושין ל/א), כי איננו בקיאים בחסרות וביתירות. לדעת השאגת אריה (סימן ל"ו), מטעם זה איננו יכולים לקיים מצוות כתיבת ספר תורה (ע"ש בדבריו, ועיין בשו"ת חתם סופר או"ח סימן נ"ב - נ"ד, ועיין "מנחת חינוך" מצווה תרי"ג ובהגהות על דבריו שם).

גם ד"ר כהן מבני ברק
לא מפספס.

2 משניות ביום
וכל היום נראה אחרת.

"אחד בבוקר,
אחד בערב.
לפני האוכל".

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת ספרון הודשי ראשון חינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

